

Tanulmányok a puha költségvetési korlát szindrómáról, az innovációról és a nagy gazdasági rendszerekről Kornai János születésnapja tiszteletére*

Kerényi Ádám

Constraints and Driving Forces in Economic Systems:

Studies in Honour of János Kornai

Szerkesztette: Hámori Balázs és Rosta Miklós. Cambridge Scholars Kiadó, Newcastle-upon-Tyne/UK Cambridge, 2016, 206 oldal

ISBN: 978-1-443-88539-3

Kornai János 2013. január 21-én töltötte be 85-ik évét. A születésnapja alkalmából a Budapesti Corvinus Egyetem – a Közép-Európai Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank támogatásával – teltházas konferenciát szervezett. A konferencia anyagai elérhetőek Kornai János személyes honlapján¹, sőt a konferencián elhangzottakról a napilapok mellett tudományos folyóiratok is beszámoltak (*Blahó 2013; Farkas 2013; Kerényi 2013; Rosta 2013; Tardos 2014b és Tóth 2013*). Hámori Balázs és Rosta Miklós szerkesztőként² Kornai János munkásságát³ jól megragadó hívókiifejezések – innováció, a puha költségvetési korlát szindrómája, paternalizmus, túlzott központosítás – kiválasztásával elérték azt, hogy feszes logikát tudtak vinni a különböző – antropológia, közgazdaságtan, politológia és a történetírás – diszciplínát képviselő szerzők tanulmányaiból álló kötet megformálásába.

Találó a cím, hiszen tény, hogy a hajtóerők és a korlátok egyszerre egymást gyengítve, illetve erősítve formálják a gazdasági rendszereket. A szerkesztők nevében Hámori Balázs előszóban mutatja be a kötetet és a tanulmányokat, majd szellemesen és tisztelettel utal az előszó végén Dosztojevszkij híres mondására: „mindannyian Gogol köpenyéből bújtunk elő”. Hámori Balázs szerint a kötetben publikálók mindannyian Kornai köpönyegéből bújtak elő. A kötetet ajánlások zárják: olyan tekintélyek

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Kerényi Ádám közgazdász. E-mail: kerenyi.adam@eco.u-szeged.hu.

¹ <http://www.kornai-janos.hu/Kornai85.html>

² A szerkesztők érdemeit nem csökkenti az a lábjegyzetre méltó utalás, hogy korábban is jelent meg rangos nemzetközi kiadónál gondozott tanulmánykötet Kornai János születésnapja alkalmából (*Maskin-Simonovits 2000*).

³ Kornai Jánost az Egyesült Államok Nemzeti Tudományos Akadémiája külföldi tagjává választotta 2016 elején.

ajánlják az olvasók figyelmébe a könyvet, mint a Harvard professzora, a közgazdasági Nobel-díjas Eric Maskin, Geoffrey M. Hodgson, a *Journal of Institutional Economics* főszerkesztője és Chenggang Xu, a Hong Kong-i egyetem professzora.

Csaba László Introduction: Constraints and Driving Forces in Economic Systems c. tanulmányának alapkérdését úgy összegezhethetnénk, hogy vajon miben rejlik az ún. *comparative economics*, az összehasonlító gazdaságtan fontossága napjainkban. A szerző szerint a világ vezető egyetemein és az akadémiai folyóirataiban Paul A. Samuelson munkássága óta a neoklasszikus szintézis a legmeghatározóbb, pozitívista, értékmentes, erősen technicista főáramú paradigma, amely kutatási programja és módszere leegyszerűsítve arra összpontosít, hogy miként kellene a gazdaság szereplőinek viselkedniük, ha racionálisak lennének. Csaba László ezt a jelenséget – Edward Lazear kifejezésére utalva – *gazdasági imperializmusként* mutatja be, szerinte a neoklasszikus kvantitatív fetiszizmus nagyon precíz matematikai és mikroökonómiai eszköztárt alkalmazva kísérletet tesz arra, hogy a házasságtól a diszkriminációig az élet minden területének működését megmagyarázza. Csaba László szerint a korlátozottan racionális individuumok komplex rendszert alkotnak, ahol hiányos információk alapján gyakran a csordaszellem jegyében születnek döntések. Írásában a szerző utal arra, hogy téves az a megállapítás, hogy a történelemnek vége, eljött a végtelen boldogság korszaka. Érdeemes vigyázó szemünket Oroszországra vetnünk ahhoz, hogy lássuk, ott a kapitalizmusnak egy igen egyedi változata valósult meg a szocializmus bukása után, s Oroszországról politikai-kormányzati értelemben már nem beszélhetünk demokráciáról.

A bevezető tanulmányt követi a tanulmánykötet első része – *Az innováció mint hajtóerő* címmel. Karen Eggleston: *Innovation, Shortage and the Economics of Health Care Systems*⁴ c. írásában rámutat, hogy Kornai János a mindennapi élet nagy, áttörő, forradalmi újításait – közel száz esetet – megvizsgálva levonta azt a következtetést, hogy a forradalmi innováció a kapitalizmus talán legnagyobb erőssége (*Kornai 2010*). Karen Eggleston ezt az aprólékos módszert kiterjesztette az egészségügyi találmányokra: vajon ezen a területen is a kapitalista, vagy itt inkább a szocialista gazdaságokban születtek a legnagyobb innovációk? Az olvasóknak nem okozhat meglepetést az eredmény: Karen Eggleston szerint az egészségügyi szektorban előforduló innovációk esetében sem előzték meg a szocialista gazdaságok a kapitalista gazdaságokat. Karen Eggleston utal arra, hogy a kapitalista gazdaságban is kialakulhatnak a szocializmusra inherensen jellemző hiány jelenségei – igaz, csak elkülönült szigetekként. Ilyen terület az egészségügy, amely mind a mai napig termeli a hiányt, ennek a témának a megértésére komoly kutatómunkát fordított Karen Eggleston, éppen Kornai Jánossal közösen (*Eggleston-Kornai 2001*). Karen Eggleston jelen tanulmányában hangot ad annak az álláspontjának, hogy az egészség-gazdaságtan az

⁴ Innováció, hiány és az egészségügyi rendszer gazdasága

egyetlen olyan terület a kapitalista országokban, amellyel kapcsolatban még mindig kérdéses, vajon az állam vagy a piac képes-e hatékonyabb ellátást biztosítani.

*Gérard Roland Individualist and Collectivist Culture and Their Economic Effects*⁵ c. tanulmányában összehasonlító áttekintést nyújt az individualista és a kollektivista kultúrák gazdasági hatásairól. A szerző egyetért Kornai Jánossal, hogy az innováció a kapitalizmus legnagyobb erőssége a szocialista gazdasági rendszerrel szemben. Gérard Roland szerint pszichológiai szempontból vizsgálva az innováció hajtóereje kulturális tényezőkben rejlik. A szerző szerint ahol az újító erő, az invenció és az innováció előretör, ott mindig az egyéni kezdeményezést kell keresni a háttérben, ezzel a pozitív vonással szemben az individualista kultúrákban a csoportérdekek háttérbe szorúlnak, amelyekkel az egyének nehezebben azonosulnak. A kollektivista kultúrákban a társadalom sokkal könnyebben és gyorsabban reagál csoportszintű kérdések érdekében, azonban ez a közeg elnyomja az egyéni kezdeményezéseket és fokozza a konformitást.

A Szabó Katalin és Hámori Balázs szerzőpáros tanulmánykötetben szereplő írása *Reinventing innovation*⁶ címmel a legújabb innovációs trendek hatásait mutatja be a gazdasági rendszerekre: az ún. *crowdsourcing* – a tevékenység kihelyezése tágabb közösséghez – és az ún. *reverse innovation* – fordított irányú innováció – kiemelésével. A szerzők megállapítják, hogy az egyes innovációs módszerek magukon viselik a befogadó társadalmi-gazdasági rendszernek a jegyeit, ezért nem lehet, vagy nem érdemes eltekinteni a rendszerszintű összehasonlítástól. 2016 nyarán Kornai János Hámori Balázs 70. születésnapjának köszöntése alkalmából szervezett eseményen felhívta a hallgatóság figyelmét arra, hogy az ő munkájára Szabó Katalin és Hámori Balázs közös tanulmányai (pl. *Hámori-Szabó 2012*) nagy befolyást gyakoroltak.

*Mihályi Péter János Kornai's Anti-Equilibrium, a harbinger of evolutionary economics*⁷ című tanulmányában méltatja Kornai jelentőségét. Kornai János *Anti-equilibrium* című könyvéről (*Kornai 1971*) saját maga azt állította a visszaemlékezésében, hogy „nem egy tétel a publikációs listámon. Ez volt kutatói pályafutásom legambiciózusabb vállalkozása” (*Kornai 2005:208*). Kornai János nem új elméletet alkotott, hanem kritikát adott ebben a művében, amelyet sokan olvastak az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Franciaországban és Magyarországon (*Tardos 2014a*). A könyv írása idején Kornai János úgy látta, hogy a neoklasszikus gondolkodásmód kényszerzubbonyként hat, és hogy nem kevesebbre, mint forradalomra lenne szükség ahhoz, hogy ki lehessen szabadulni belőle. Erről a Kornai-műről a Nemzetközi Valutaalap későbbi vezető közgazdásza azt állította (*Blanchard 1999*), hogy a szerzőnek nincs oka panaszra, hiszen több tudományos felvetése (az aszimmetrikus információ, a vállalatok játékelméleti leírása, a munkaerő-piaci

⁵ Individualista és kollektivista kultúrák és ezek gazdasági hatásai

⁶ Az innováció újra-feltalálása

⁷ Kornai János *Anti-equilibrium*uma mint az evolúciós közgazdaságtan szellemi előfutára

alku, a kormányzat és a jogrendszer szerepe, a nem teljes szerződések, a gazdaság nem walrasi állapotai) alapos kutatás tárgya lett. Mihályi Péter ezt a pozitív nézetet erősíti meg⁸: szerinte is az Anti-equilibrium megfogalmazott kritikája napjainkra beépült az általános egyensúlyelmélettel szemben álló, paradigmaváltást követelő különféle iskolák érvrendszerébe, ezt az adaptációs folyamatot gyengíti, hogy Kornai János hatása Mihályi Péter szerint sokszor csak közvetett módon mutatható ki. Az Anti-equilibrium bizonyította, hogy a valóságnak ellentmondanak a neoklasszikus iskola feltételezései, tehát a hibás feltételezésekből levont következtetések eleve nem állhatják meg a helyüket.

A Collegium Budapest⁹ működése idején Kornai János három nagyszabású nemzetközi munkacsoportot szervezett az átmenet gazdasági, politikai és szociológiai problémáinak vizsgálatára, ezek: A tervgazdálkodástól a piacgazdaságig 1993/94; A politika és a gazdaságpolitika viszonya a poszt-szocialista gazdaságokban 1997/98; Tisztesség és bizalom a posztszocialista átmenet fényében 2002/03. Klaniczay Gábor nagyon részletes tanulmánya *A New Kind of Academic Institution: The Institute for Advanced Study. International and Hungarian Experiences*¹⁰ címmel betekintést nyújt az ún. *Institute for Advance Study* (IAS) intézményekre jellemző működési mechanizmusra. A világon IAS-ok Princetontól Berlinig, Stanfordtól Uppsaláig, Nantes-tól Bukarestig találhatóak, s Klaniczay Gábornak hála, nemcsak azt ismerhetjük meg, hogy miben különböznek ezek az egyetemektől, a kutatóintézetektől és az akadémiáktól, hanem bemutatja, hogy miért volt mindössze 19 évig életképes Magyarországon egy igazi IAS-intézmény, a Collegium Budapest. Ezen 1992-ben megalakult intézet szervezésében Kornai János kezdetektől annak felszámolásáig részt vett. Klaniczay Gábor Kornai Jánossal együtt a Collegium Budapest felszámolását személyes tragédiaként élte meg 2011-ben.

Klaniczay Gábor írását a tanulmánykötet második része követi *A korlátok: Puha Költségvetési Korlát szindróma és túlzott központosítás*¹¹ címmel, ebben az első írás Gyórfy Dóra tollából származik¹², aki korábban ösztöndíjasként részt vett a Collegium Budapest kutatásaiban. Munkájának címe: *Soft Budget Constraint and the Greek Tragedy*¹³. Gyórfy Dóra a Kornai János által megalkotott puha költségvetési korlát szindrómának segítségével tárta fel a görög pénzügyi válság kezelésének kudarcái mögött álló okokat. A szerző tudományos alapossággal elemzi a görög válság tüneteit, majd a kitérését követő számos beavatkozási kísérletet, ezek együttesére a puha költségvetési korlát szindrómája lehet az egyik legjobb leírás. 1976-ban egy

⁸ A tanulmány Magyarországon korábban megjelent egy-egy vezető folyóiratban is magyarul és angolul (*Mihályi 2013a és Mihályi 2013b*).

⁹ Kornai János memoárjában a Collegium Budapest önálló fejezet érdemelt (*Kornai 2005*).

¹⁰ Egy új tudományos intézménytípus, az Institute for Advanced Study: nemzetközi és magyarországi tapasztalatok

¹¹ A központosítás és a puha költségvetési korlát szindróma elterjedéséről és hatásairól részletes tanulmányok jelentek meg (*Kornai 2013 és Kornai 2014*).

¹² A tanulmány megjelent magyar nyelven is (*Gyórfy 2013*).

¹³ Puha költségvetési korlát és a görög tragédia

stockholmi előadássorozatában használta előszóban Kornai János először ezt a találó megnevezést, akkoriban még csak a szocialista vállalatok jellemzése céljából, hogy tudniillik irracionálisan működnek, azonban az elmúlt évtizedekben ez a fogalom önálló életre kelt, s nagy utat járt be, a puha költségvetési korlát szindróma sokféle változatának legfontosabb közös vonása az, hogy valamely szervezet viselkedését befolyásolja az a várakozás, hogy súlyos pénzügyi baj esetén kimentik. A puha költségvetési korlát szindrómának használatával Győrffy Dóra bemutatja, hogy az események fő szereplői, az Európai Unió intézményei, a nemzetközi piacok, a görög állam, adófizető görög vállalatok és háztartások motivációinak hátterében mi is zajlott le annak a biztos tudatában, hogy őket nem fogják a nemzetközi piacok és a Trojka vezetése melletti intézmények csődbe jutni. A tanulmány egyik következtetése, amelyet levonhat az olvasó az, hogy ha keményebb lett volna a költségvetési korlát, akkor nem vallott volna kudarcot a görög válságkezelés, a visszaesés mértékét a legjobb szándék ellenére csak növelte az, hogy elfődték a bajt azzal, hogy a rövid távon népszerűtlen megszorítások helyett további források biztosításában látnák a válság megoldását a görög, európai, amerikai vezetők, a puha költségvetési korlát rossz gazdasági szerkezetet konzervált. Ezzel a gyakorlattal szemben a puha költségvetési korlát megkeményítése – nem mindent gyógyító varázsszerként – nemzetközi szinten erőteljesen ösztönözhetne volna a görög szerkezeti reformokat. Ma számottevő közgazdászok sora tartja ezt a válságkezelést elhibázottnak, mindazonáltal a költségvetési korlát szélsőséges keményítése sem lehet megoldás a görög válságra.

*Simonovits András Paternalism in Pension Systems*¹⁴ c. tanulmányában a társadalmilag optimális paternalista transzferrendszer tulajdonságait vizsgálja, szerinte a nyugdíj egy kompromisszum az autonómia és a paternalizmus között¹⁵. Kornai János mind az egyéni, mind az állami paternalizmust, ami csökkenti az autonómiát, elutasítja. Ennek az álláspontnak az elvi háttéréről a következőket nyilatkozta Kornai egy interjúban: „*az én szememben rettentő nagy értéke van magának az autonómiának. Még akkor is, ha száz helyi önkormányzat közül tizenöt hibát követ el a döntésében – de mind a száz legalább gondolkodik rajta. A felelőssége tudatában cselekszik ott, helyben. Ott vannak a helyi közigazgatási emberek, ott vannak a tantestületek, ott vannak maguk a szülők, a diákok*” (Friderikusz 2013). A tanulmányban Simonovits András bemutat néhány speciális transzfer (adó- és nyugdíj-) modellt, ezekben a modellekben az egyének helyzetüket különféleképp optimalizálhatják: részt vesznek egy kötelező nyugdíjrendszerben, visszafogják munkakínálatukat és eltitkolják keresetük egy részét. A közös keret a statikus kétnemzedékes modell, amelyben a felnőtt életpálya első szakaszában az egyének dolgoznak, a második szakaszban nyugdíjban vannak. A kormányzat egy átlagban kiegyensúlyozott lineáris transzferrendszert működtet, esetenként plafonokkal. Az egyének különböző szempontokból optimalizálhatják helyzetüket: önkéntesen megtakaríthatnak adókedvezményekkel;

¹⁴ Paternalizmus a nyugdíjrendszerekben

¹⁵ A tanulmány megjelent magyar nyelven is (Simonovits 2013).

kedvezmények nélkül, ha nyugdíjjóváírást élveznek, vagy járulékalap plafonjával szembesülnek; eldönthetik, hogy mennyit dolgoznak, és mennyi keresetet vállalnak be. Az egyének tipikusan rövidlátók, emiatt magukra hagyva az optimálisnál rosszabbul döntenének. A szerző a nyugdíjpaternalizmust a rövidlátásra és kompetens piaci szereplők hiányára vezeti vissza, ugyanis a rövidlátó szereplők képesek ugyan magánmegtakarításra, de nem kellő mértékben; míg másrészt az állam képes őket hozzájárulásra kényszeríteni, de ezt nem teszi elég hatékonyan.

Rosta Miklós tanulmányában (*Janus-faced Public Administration Reform in Hungary*¹⁶) a szerző felhívja a figyelmet arra, hogy Kornai János hozzájárulása a társadalomtudományokhoz mind a mai napig aktuálisak és érvényesek, Rosta Miklós szerint a rendszerparadigma mint tudományos szemléletmód az egyik legalkalmasabb keretrendszer arra, hogy az aktuális társadalmi folyamatokat értelmezni tudjuk. Kornai János gondolatai a közgazdaságtudományhoz köthetőek, de munkássága túlmutat e tudomány keretein és a társadalomtudományok minden területére megtermékenyítően hatnak. Állítása alátámasztására tanulmányában Rosta Miklós a puha költségvetési korlát és a túlzott központosítás fogalmaiból indul ki, majd bemutatja, hogy a Magyarországon 2010 óta hatalmon lévő kormányzat közigazgatást érintő reformjai minként értelmezhetőek ezen keretrendszer fogalmainak alkalmazásával. A szerző számos példát hozott fel tanulmányában a túlzott központosításra (például a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, a KLIK létrehozása), az utasítási mechanizmus működésére (például 15 és 10 százalékos vezetői létszámlimit a minisztériumokban és a kapcsolódó szervezetekben), illetve a puha költségvetési korlát továbbélésére (például végtörlesztés). A tanulmány végén a pozitív vizsgálat eredményeire támaszkodva normatív megállapításokat fogalmaz meg az új rendszerrel kapcsolatban.

A magyar felsőoktatásban 2010 óta nagyszabású átalakítások és változások zajlanak. A *Dancing in a Sack*¹⁷ c. írásának készítése idején még egyetemi tanulmányait folytató Rékasi Eszter ezen átalakítások bemutatására tesz kísérletet. A szerző hivatkozik olyan statisztikára, amely szerint drámaian csökkent a központi költségvetésben a felsőoktatásra szánt kiadás nemzeti össztermékhez viszonyított aránya. A szerző elemzésében utal Kornai János koordinációs mechanizmusokról publikált eredményeire, ezek analógiája alapján kivetíti az egyes intézkedések várható hatásait. Valóban napjainkban szakmai tárgyalások és civil tüntetések hűtik és hevítik ezt a mindannyiunk számára nagyon fontos kérdést, mivel a magyar felsőoktatás intézményei nagymértékben meghatározzák a munkaerő képzettségének szintjét,

¹⁶ Jánusz-arcú közigazgatási reform Magyarországon

¹⁷ A tanulmány teljes címe: *Dancing in a Sack – How did the transformation of the governance of higher education affect the performance incentives of educational stakeholders?*

Kötelen táncolni – A felsőoktatás kormányzásának az átalakulása hogyan hatott a felsőoktatási intézmények teljesítményösztonzőire?

a kutatási teljesítmény és a társadalmi mobilitás alakulását, ezáltal az ország gazdasági teljesítőképességének lehetőségeit is.

Rékasi Eszter írását a kötet szerzőinek rövid bemutatása követi. A közgazdaságtan, az összehasonlító közgazdaságtan, a politikatudomány, a történelem, az összehasonlító rendszerelmélet, a kapitalizmus–szocializmus ellentétpárja, a közpolitika és a szociológia iránt érdeklődő hivatásos kutatók, szakértők és társadalomtudományi képzésekben részt vevő egyetemisták számára izgalmas és tartalmas olvasmányt jelentenek a kötet tanulmányai.

Felhasznált irodalom

Blahó Miklós (2013): *Kornai 85. Népszabadság*, http://nol.hu/gazdasag/kornai_85-1360461.
Letöltve: 2016. július 13.

Blanchard, Olivier (1999): *Interjú Kornai Jánossal. Közgazdasági Szemle*, Vol. 46, No. 3, pp. 201-212.

Farkas Zoltán (2013): *A túlzott központosítástól a túlzott központosításig*. HVG. http://hvg.hu/gazdasag/20130118_A_tulzott_kozpontositastol_a_tulzott_kozp

Friderikusz Sándor (2013): *Interjú Kornai Jánossal*. ATV. <http://www.kornai-janos.hu/Friderikusz-Kornai2013%20transzkript.pdf>. Letöltve: 2016. július 20.

Győrffy Dóra (2014): *Válság és válságkezelés Görögországban. A puha költségvetési korlát szerepe a gazdasági összeomlásban. Közgazdasági Szemle*, Vol. 61, No. 1, pp. 27-52.

Hámori Balázs – Szabó Katalin (2012): *Innovációs verseny – Esélyek és korlátok*. Tanulmánykötet. ISBN 978-963-339-037-5, Budapest, Aula Kiadó.

Kerényi Ádám (2013): *Conference in honour of János Kornai on the Occasion of his 85th Birthday*. Acta Oeconomica, Vol. 63. No. 2. pp. 229–236.

Kornai János (1971a): *Anti-equilibrium. A gazdasági rendszerek elméleteiről és a kutatás feladatairól*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Kornai János (1971b): *Anti-Equilibrium. On Economic Systems. Theory and the Tasks of Research*, Amsterdam, North Holland Publishing Co.

Kornai János (2005): *A gondolat erejével. Rendhagyó önéletrajz*. Budapest, Osiris Kiadó.

Kornai János (2010): *Innováció és dinamizmus – Kölcsönhatás a rendszerek és a technikai haladás között*. Közgazdasági Szemle, Vol. 57, No. 1, pp. 1-36.

Kornai János (2013): *Bevezetés a Központosítás és piaci reform című kötethez*. Közgazdasági Szemle, Vol. 60. No. 3, pp. 253-281.

- Kornai János (2014): *Bevezetés A puha költségvetési korlát című kötethez*. Közgazdasági Szemle, Vol. 61. No. 7-8, pp. 845-897
- Maskin, Eric – Simonovits András (2000): *Planning, Shortage and Transformation: Essays in Honor of János*. Tanulmánykötet. Cambridge MA, MIT Press.
- Mihályi Péter (2013a): *Kornai János Anti-equilibriuma mint az evolúciós közgazdaságtan szellemi előfutára*. Közgazdasági Szemle, Vol. 60, No. 3. pp. 282-289.
- Mihályi Péter (2013b): *János Kornai's Anti-Equilibrium, a harbinger of evolutionary economics*. *Acta Oeconomica*, Vol. 63, No. 3, pp. 367-375.
- Rosta Miklós (2013): *Mit tanulhatunk Kornai Jánostól?* Élet és Irodalom, LVII. évfolyam, 3. szám, 2013. január 18. http://www.es.hu/rosta_miklos;mit_tanulhatunk_kornai_janos-tol;2013-01-16.html
- Simonovits András (2013): *Egyszerű paternalista transzfermodellek családja*. Közgazdasági Szemle, Vol. 60, No. 4, pp. 402-430.
- Tardos Károly (2014a): *„A történelem kereke gyorsabban forgott, mint ahogy az én tollam haladt...I.”*. Interjú Kornai Jánossal. Holmi, 2014. januári szám, pp. 84-106.
- Tardos Károly (2014b): *„A történelem kereke gyorsabban forgott, mint ahogy az én tollam haladt...II.”*. Interjú Kornai Jánossal in Holmi, 2014. februári szám, pp. 195-212.
- Tóth László (2013): *Nemzetközi konferencia Kornai János 85. születésnapja alkalmából*. Közgazdasági Szemle, Vol. 60. No. 4. pp. 472–476.